

ПАХОМОВА Тетяна Олександрівна

доктор педагогічних наук, професор,
Запорізький національний університет
ORCID ID: 0000-0002-4660-9925

ПІДДУБЦЕВА Ольга Ігорівна

старший викладач кафедри філології,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-5958-750X
Україна

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО НІМЕЦЬКОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Сучасні політичні та соціально-економічні зміни обумовлюють нові вимоги до фахівців усіх галузей суспільної діяльності, що не може не вплинути на особливості іншомовної підготовки в закладах вищої освіти. Готовність до професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою стає сьогодні одним із ключових компонентів підготовки фахівця, що було неодноразово підкреслено у роботах О.І. Баглай, Н.М. Галицької, Л.П. Гапоненко, Н.В. Логутіної, О.Є. Можаровської, В.Б. Смелікової, М.В. Сотер, Н.А. Сури, О.В. Тинкалюк та ін. Професійна підготовки фахівців-аграріїв не стоїть окремо від цих процесів. В сучасній дидактиці доволі пильно розглядають як питання професійного спілкування взагалі (С.М. Амеліна, Л.В. Барановська, З.І. Дзюбата, Н.О. Зуєнко, А.В. Кучер, О.В. Литвинова), так і проблеми формування готовності до іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх аграріїв (Ю.О. Ніколаєнко, О.С. Резунова, К.Г. Якушко). Безсумнівно, що з цілком зрозумілих причин у дослідженнях даної теми основна увага належить англійській мові. Інші мови, зокрема німецька, потрапляють в коло інтересів лінгводидактів набагато рідше. Але при цьому потреба у фахівцях-аграріях, здатних до професійного спілкування німецькою мовою, стрімко росте з кожним роком.

Це зумовлює необхідність дослідження педагогічних умов, технологій, методів, форм та засобів навчання у закладах вищої освіти, які б сприяли ефективному формуванню готовності майбутніх аграріїв до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування.

Сьогодні педагогічна складова поняття "готовність" трактується по-різному. Це може бути й "цілісна інтегрована якість особистості, що найбільш повно описує емоційну, когнітивну та вольову мобільність особи у момент включення в діяльність"¹, а можна розглядати готовність і як "складне структурне утворення особистості майбутнього фахівця, що вміщує якісну професійну та психологічну підготовку, за умов якої сформовані необхідні знання, уміння та навички"². Більш уні-

1 Курлянд З.Н. Професійно-креативне середовище ВНЗ – передумова підвищення якості підготовки майбутніх фахівців. Педагогическая наука: история, теория, практика, тенденции развития. 2009. № 1. С. 18-26

2 Можаровська О.Є. Формування готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування майбутніх фахівців у коледжах технічного профілю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2016. 278 с.

версальним є розуміння готовності як "інтегративної, професійно значущої якості особистості, що становить систему взаємопов'язаних структурних компонентів, які містять особистісні і процесуальні аспекти"³. Таким чином акцентується увага на готовності як комплексному результаті освіти, що стосується ціннісної, комунікативної, практично-дієвої та особистісної сфер майбутнього фахівця.

Сучасна лінгводидактика в останні роки все частіше підкреслює той факт, що в загальній готовності студентів до професійної діяльності значну роль грає готовність до іншомовного спілкування. При характеристиці формування професійної компетентності сучасного фахівця постійно підкреслюють той факт, "що вже під час навчання в університеті іншомовна комунікативна готовність стане у нагоді студентам та дозволить безперешкодно здійснювати міжнародну мобільність, ефективно контактувати з іноземними спеціалістами та студентам, учасниками різних освітніх проектів"⁴.

Якщо поглянути на проблему в контексті міжкультурної комунікації, то готовність знову ж таки потрібно розглядати як "інтегровану якість особистості, що охоплює відповідні знання, вміння, навички, якості та цінності, позитивну мотивацію та налаштованість на міжкультурну взаємодію, що у комплексі забезпечують повноцінне, ефективне виконання професійних обов'язків через продуктивну комунікацію, побудовану на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії, співпраці, толерантності, емпатії, мобільності поведінки, відсутності етноцентризму, відкритість, готовності до діалогу, вмінні сприймати і розуміти інші культурні позиції та цінності"⁵. Все вищеперераховане має пряме відношення до формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування фахівців-аграріїв як здатності використовувати набуті знання, вміння та навички для здійснення успішної німецькомовної професійно орієнтованої комунікації.

Процес формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування є доволі складним, в ньому важливу роль відіграють педагогічні умови, які являють собою "цілісну інтегративну систему чинників, свідомо створену педагогами з метою забезпечення продуктивного протікання навчального процесу та досягнення прогнозованого результату"⁶. Аналіз науково-теоретичної літератури та досвід викладання німецької мови в аграрних вишах дає змогу стверджувати, що процес німецькомовної підготовки буде продуктивним, якщо буде реалізовано комплекс взаємопов'язаних та взаємозумовлених внутрішніх та зовнішніх педагогічних умов.

Як показує досвід викладання німецької мови в аграрних вишах України, більшість студентів мають недостатній початковий рівень німецькомовної під-

3 Рагіна Ж.М. Аналіз сформованості компонентів готовності до професійного спілкування у майбутніх іноземних спеціалістів-медиків. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017. № 53. С. 230-238.

4 Триндюк В.А. Формування готовності до академічної мобільності у студентів вищого технічного навчального закладу : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2017. 273 с.

5 Сотер М.В. Формування готовності майбутніх інженерів-судномеханіків до міжкультурної комунікації : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2018. 297 с.

6 Барсук С.Л. Педагогічні умови формування іншомовного професійного мовлення майбутніх судоводіїв на засадах комунікативно-когнітивного підходу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Херсон, 2016. 258 с.

готовки. Це обумовлює нагальну потребу у формуванні позитивної мотивації до вивчення німецької мови для подальшого професійно орієнтованого спілкування. На початку курсу бажано проводити тестування студентів за А. Реаном, для виявлення одного з трьох типів мотивації – мотивація на успіх, мотивація на невдачу, мотивація на випадок, коли мотиваційних полюс яскраво не виражений. Аналіз результатів цього тесту дозволяє викладачу правильно розподілити свою увагу та вибудувати відносини зі студентами.

Іншою внутрішньою педагогічною умовою, що впливає на ефективність процесу формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування, є урахування психологічних особливостей студентів-аграріїв. До таких особливостей відноситься тип нервової системи студента. З'ясовано, що студенти з інертною нервовою системою менш сензитивні до іноземних мов, ніж власники рухливо типу. Крім того, прийнято вважати, що студенти-інтроверти менш здібні до вивчення іноземної мови, ніж екстраверти. Однак, неодноразово було помічено, що особи з першим типом нервової системи компенсують цей недолік ретельнішим плануванням та самостійним контролем своєї діяльності. Це допомагає їм не тільки покращити свої знання, але й сприяє розвитку розумових здібностей та позитивних рис особистості. Для інтровертів потрібні стимуляції для включення до загальної діяльності. Для екстравертів навпаки важливо контролювати поведінку, даючи можливість навчитися слухати та з повагою ставитися до інших учасників групи.

Міжособистісні відношення впливають на формування готовності до німецькомовного спілкування студентів і в якості зовнішніх педагогічних умов, коли мова йде про налагодження продуктивної педагогічної взаємодії між викладачем та студентами та підтримку позитивного клімату в групі. Взаємодія викладача та студента є "багаторівневим процесом, під час якого відбувається одночасне засвоєння як мотиваційно-сислової, так і предметно-операційної сторін майбутньої професії, тобто відбувається як особистісне, так і професійне зростання"⁷. Під час позитивної взаємодії викладача з академічною групою відбувається процес формування колективу та створення сприятливого мікроклімату, який відіграє вирішальну роль при організації навчального процесу та формуванні готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування. Як показує практика, особливе значення це має в академічних групах з недостанім рівнем підготовки.

Не менш важливою зовнішньою педагогічною умовою для ефективного навчання студентів-аграріїв німецькій мові за професійним спрямуванням є забезпечення міждисциплінарних зв'язків гуманітарного, соціально-економічного та професійно-практичного циклів підготовки. Поєднання матеріалів двох або більше навчальних дисциплін різних циклів підготовки в одну діяльність грає велику роль в міждисциплінарності, яка здатна підвищити рівень засвоєння знань з фахових дисциплін та зацікавити студентів у вивченні непрофільних дисциплін спеціальності, одна з яких – "Німецька мова (за професійним спрямуванням)" в аграрних закладах вищої освіти. При доборі навчального матеріалу викладач неминуче сти-

⁷ Рябченко В.І. Деякі концептуальні проблеми навчання і виховання студентів у сучасних вищих навчальних закладах України. Вища освіта України: теоретичний та науково-методичний часопис. 2005. № 3. С. 40-44.

кається з необхідністю координувати вирішення професійних задач з рівнем мовної та мовленнєвої підготовки студентів.

Така координація визначає наступну важливу умову формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування, а саме: використання методів, форм та засобів навчання, які моделюють майбутню професійну діяльність аграрія. Аналіз посадових обов'язків агронома дає підстави стверджувати наступне. Сучасний фахівець-аграрій в процесі своєї професійної діяльності повинен бути готовим до усного та письмового спілкування на професійні теми у різних форматах (виступи на конференціях, стажування на закордонних підприємствах, спілкування на виробництві з іноземними колегами, ділове листування). Це ставить викладача перед необхідністю моделювати виробничі ситуації у процесі викладання, наприклад, за допомогою кооперативного навчання, кейс-стаді та ін.

Сучасні умови навчання в умовах карантину визначають додаткові фактори в побудові моделі іншомовного професійно орієнтованого спілкування фахівців-аграріїв. Відповідність вимогам сьогодення породжує необхідність урахування особливостей дистанційної форми навчання. В умовах, коли однією з необхідних форм навчання залишається дистанційна, важливим стає вибір відповідних засобів навчання, тобто електронної освітньої платформи та інформаційно-комунікаційних технологій навчання. Серед розмаїття електронних освітніх платформ найбільшою популярністю користуються Moodle та Zoom.

Специфіка віддаленої комунікативної взаємодії викладача зі студентами не може не вплинути на моделювання педагогічного процесу. Традиційно модель формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування студентів-аграріїв в якості базових включає в себе такі блоки: мотиваційно-цільовий (мета, завдання), теоретико-методологічний (підходи, принципи, педагогічні умови), змістовно-технологічний (зміст, методи, форми, засоби навчання) та результативно-оцінювальний (критерії, рівні).

Мотиваційно-цільовий блок грає вирішальну роль при побудові моделі навчання, він є фундаментом, на якому будується методика, що забезпечує зближення процесу навчання студентів з їх майбутньою професійною діяльністю, тобто моделювання цієї діяльності у навчальному процесі.

Теоретико-методологічний блок відображає методологічне підґрунтя процесу формування готовності студентів-аграріїв до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування та базується на методологічних підходах (системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісний та інтеграційний), загальнодидактичних (наочності, міцності, свідомості, науковості, системності та послідовності) та специфічних (принцип професійно орієнтованого контекстного навчання, принцип особистісно-орієнтованого навчання, принцип комунікативної взаємодії та принцип проблемності) принципах. Також теоретико-методологічний блок містить педагогічні умови, які були описані вище, за яких викладач та студент працюють як партнери, спільно організують пошук, діяльність, аналізують та виправляють помилки, що забезпечує співпрацю, рівність та активність обох сторін.

Розробка змістовно-технологічного блоку відбувається з урахуванням освітньо-кваліфікаційних характеристик майбутнього фахівця, програмних результатів навчання, вимог державного освітнього стандарту та програми навчальної дисципліни. Реалізується цей блок через зміст навчальної дисципліни, методи, форми та засоби навчання.

Зміст німецькомовної підготовки має бути орієнтованим не лише на озброєння студентів знаннями, але й формувати у них ставлення до знань, здатності відшукати особистісні смисли. В результаті такого навчання студент має отримати знання, які мають стати підґрунтям для вільного спілкування німецькою мовою на будь-які професійні теми, слугувати поштовхом для самореалізації, збагачення особистісного досвіду та формування професійної компетентності. Зміст німецькомовної підготовки студентів-аграріїв має проектуватися не просто як знакова система разом з діяльністю щодо його засвоєння, а як предмет діяльності студента. В такому випадку засвоєння буде здійснюватися у контексті цієї діяльності, де знання виконуватимуть функцію орієнтованої основи діяльності, засобів її регуляції, а форми організації навчальної роботи студентів виступатимуть як форми відтворення змісту, що засвоюється.

Для досягнення поставленої мети зміст навчання охоплює сфери спілкування майбутнього агронома (побутову, соціальну, професійну), теми ("Аграрна освіта", "Сільське господарство України та Німеччини", "Фермерське господарство", "Овочівництво", "Садівництво", "Техніка та обладнання", "Тваринництво"), а також типові ситуації усного німецькомовного професійно орієнтованого спілкування (ділове інтерв'ю з роботодавцем під час прийому на роботу; участь у круглих столах при обговоренні проблемних питань; спілкування з іноземними колегами чи партнерами через різні соціальні додатки або під час особистих зустрічей; виступи на конференціях, семінарах чи симпозиумах).

Крім технологічних Інтернет-засобів, традиційно використовуються допоміжні засоби навчання. Як правило, це аудіо-, відео- та друковані матеріали з різних німецькомовних сайтів – Deutsche Welle, Der Spiegel, Die Zeit, Süddeutsche Zeitung, Die Welt, електронні фахові видання – Agrarheute, Hofheld, Technikbörse, Gemüse, AgraJo, допоміжний граматичний матеріал – derdiedaf.com, Lingolia Deutsch, словники, довідники. Студенти мають постійний доступ до потрібних джерел інформації, так як вони розміщені на платформі Moodle.

Змістовно-технологічний блок запропонованої моделі містить також технології та методи, що стануть у нагоді викладачу під час онлайн-занять. З метою ефективно організації самостійної роботи можливим є використання кооперативного навчання з методом "Мозаїка" та технології кейс-стаді. Особливості цих технологій дають змогу студенту максимальний обсяг завдання виконувати самостійно – ознайомитися з новою лексикою, вивчити проблему, знайти потрібну інформацію в Інтернеті, а на онлайн-заняттях вступати в дискусії, висловлювати свої думки з приводу тієї чи іншої теми.

Використання вищезазначених методів, форм та засобів навчання забезпечує ефективний процес підготовки майбутніх аграріїв до німецькомовного професійно

орієнтованого спілкування. Вони дають можливість студентам подолати мовний бар'єр, сформувані стратегію ведення бесіди, удосконалити уміння висловити власну думку, дискутувати та аргументувати свою позицію.

Результативно-оцінювальний блок моделі включає мотиваційно-професійний, змістовно-когнітивний та комунікативно-діяльнісний критерії та рівні готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування. Кожен рівень готовності відповідає певному ступеню володіння німецькою мовою (високий рівень – B2, достатній – B1, задовільний – A2, низький – A1).

Отже, охарактеризовані вище науково-методичні засади формування готовності до німецькомовного професійно орієнтованого спілкування у студентів аграрних закладів вищої освіти окреслені з урахуванням особливостей викладання німецької мови майбутнім аграріям.

DOI: 10.51587/9781-7364-13302-2021-002-174-179

ЛАХТАРЕНКО Наталія Василівна

магістр з біохімії, викладач,
асистент кафедри загальної та біологічної хімії №1,
Донецький національний медичний університет МОЗ України
ORCID ID: 0000-0001-6938-4039
Україна

ЯКІСНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ НА ПЛАТФОРМІ GOOGLE CLASSROOM У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Біологічна хімія належить до фундаментальних дисциплін медико-біологічного профілю, які опановуються здобувачами освіти на перших трьох курсах у закладах вищої медичної освіти (ЗВМО) України. Відповідно, біологічна хімія має широкі міждисциплінарні зв'язки і таким чином сприяє формуванню у здобувачів вищої медичної освіти цілісної картини життєдіяльності організму людини, як за нормальних фізіологічних умов, так й в умовах різноманітних патологій. Більше того, біологічна хімія стає підґрунтям для подальшого успішного вивчення низки клінічних дисциплін, зокрема: фармакології, внутрішньої медицини і насамперед, клінічної лабораторної діагностики¹. У відповідності із державним освітнім стандартом, біологічна хімія як навчальна дисципліна, є складовою частиною Єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ), отже входить до складу інтегрованого тестового іспиту «КРОК-1» і також – іспиту із англійської мови професійного спрямування. Перший етап ЄДКІ складається по завершенню навчання на третьому курсі, як вітчизняними студентами, так й іноземними студентами медичного, стоматологічного та фармацевтичного (включно із студентами заочної форми нав-

¹ Lakhtarenko, N (Eds.). (2018). Biochemistry in the structure of higher medical education of Ukraine – present and future, Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (Вип. №42). Переяслав-Хмельницький.